

Kritik mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Gävle, för handläggningen av en brottsanmälan

---

Anmälan

Nordfår Handelsbolag Kontrollslakteri 13, genom AA, framförde klagomål mot kammaråklagaren BB:s vid Åklagarmyndigheten, åklagar-kammaren i Gävle, handläggning av en brottsanmälan. I anmälan angavs i huvudsak följande.

Miljökontoret i Ljusdal gjorde en åtalsanmälan till åklagarkammaren rörande misstanke om miljöbrott beträffande bolaget. BB beslutade att inte inleda förundersökning med motiveringen att om brott kan styrkas är brottet sannolikt preskriberat. Hon har brutit mot reglerna i bl.a. förvaltningslagen när hon inte kontaktade andra myndigheter i saken och inte heller inhämtade upplysningar och yttrande från dessa samt inte heller gav bolaget möjlighet att framföra bevis på att reglerna i miljöbalken hade följts. Det sätt som beslutet har motiverats på har påverkat bolaget negativt eftersom bolaget inte har getts möjlighet att visa att brott inte har begåtts.

Utredning

Åklagarmyndigheten anmodades att lämna upplysningar och yttrande över vilka överväganden som föregick BB:s motivering i beslutet att "om brott kan styrkas är brottet sannolikt preskriberat".

Åklagarmyndigheten (vice riksåklagaren CC) inkom med ett yttrande till vilket fogats upplysningar från BB.

BB

Ljusdals kommun, Samhällsbyggnadsförvaltningen, miljöchef DD, anmälde 17 juni 2004 företrädare för Nordfår HB för brott mot lagen (1992:1683) om prov-tagning på djur mm. Den anmälda gärningen bestod i att slaktavfall lämnats för deponering på kommunens avfallsdeponi Lappmyra. Som brottstid uppgavs "efter den 3 oktober 2002". Till anmälan har bifogats en ärendeutskrift med anteckningar av vilka det framgår att det saknas registrering om när Nordfår HB lämnat slakt avfall på deponin. Jag fick muntligt besked från DD att man angett den 3 oktober 2002 som brottstid med anledning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel.

Den 17 november 2004 beslutade jag att inte inleda förundersökning mot företrädare för Nordfår HB. Jag hade då, utöver anmälan från miljöchefen, genom utredning i annat ärende angående deponering av slaktavfall på Lappmyra (C5-2991-04), uppgift från Myndighetskontoret i Ljusdals kommun om att myndighetskontoret uppmärksammats på att mottagande av kadaver och slaktavfall på Lappmyras avfallsanläggning kunde strida mot gällande bestämmelser i EG:s förordning 1774/2002 och att kommunens politiker och tjänstemän var oense om hur ändringen som skett den 1 oktober 2003 i Jordbruksverkets föreskrift SJVFS 1998:34 om hantering av djurkadaver och annat animaliskt avfall (K 14) skulle tolkas. Kommunen och Länsstyrelsen Gävleborgs län, länsveterinären, föreföll inte heller vara överens om detta. Myndighetskontoret hade med anledning av tolkningsproblemet ställt frågor till Jordbruksverket. Svar inkom 2004-08-31 och myndighetskontoret skickade det till åklagarkammaren där det inkom 2004-09-01. Jordbruksverket svarade att det i princip är möjligt att gräva ned på en deponi som inte ligger inom utpekad område. Inget i Jordbruksverkets bestämmelser förbjuder detta. Men det var inte avsikten och är knappast ”önskvärt”.

Enligt 23 kap 1 § rättegångsbalken skall förundersökning inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Syftet med förundersökningen är, enligt 23 kap 2 § rättegångsbalken, bland annat att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl föreligger för åtal mot den misstänkte.

Kravet på att ”tillräckliga skäl” för åtal föreligger innebär att åklagaren skall ta ställning till om den gärning som föreligger till bedömning innefattar ett brott. Alla omständigheter hänförliga till gärningens objektiva och subjektiva sida skall beaktas. Liksom omständigheter som kan utesluta eller upphäva straffbarhet. Till exempel skall brott som är preskriberat inte föranleda åtal. Vidare skall åklagaren pröva styrkan av den bevisning som finns för att den misstänkte har begått gärningen. Bevisningen måste vara så stark att åklagaren på objektiva grunder kan förvänta sig en fällande dom (Rättegångsbalken del 2, 20:14 f). Beträffande frågan om det föreligger tillräckliga skäl till åtal när det råder ovisshet om rättstillämpningen redovisas i Rättegångsbalken del 2 sidan 20:15 Elvings uppfattning (Tillräckliga skäl, 1960) att det måste krävas att den ovissa tillämpningsfrågans lösning via domstolsprövning skall vara av stort allmänt intresse.

Med det ovan anförda som grund har jag gjort följande bedömning i det föreliggande ärendet.

Det var osäkert hur de tillämpliga bestämmelserna skulle tolkas, inte ens Jordbruksverket kunde ge ett klart besked. Kommunens politiker och tjänstemän, som skulle kunna höras i ärendet, var oense om tolkningen. Rättsläget var oklart. Därmed var det enligt min bedömning osäkert om det var möjligt att visa att ett brott på objektiva och subjektiva grunder förelåg.

Vidare framgick av handlingarna att det inte kunde fastställas när ett eventuellt brott hade begåtts. Enligt 10 § lagen (1992:1683) om provtagning på djur mm döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 4-4c §§ i lagen till böter eller fängelse högst ett år. Straffbestämmelsen utfylls av föreskrifter meddelade av Jordbruksverket (SJVFS 1998:34 om hantering av djurkadaver och annat animaliskt avfall). Preskriptionstiden för brottet är två år. Vid tidpunkten för beslutet att inte inleda förundersökning hade mer än två år gått sedan uppgiven brottstidpunkt.

Jag har bedömt att en förundersökning inte skulle leda till att kravet på tillräckliga skäl för åtal skulle uppfyllas och att det därmed inte fanns anledning att inleda en förundersökning. Beslutet är, av skäl som redovisas ovan, motiverat med att även om brott skulle kunna styrkas så är brottet sannolikt preskriberat. Beslutsmotiveringen är riktad till anmälaren och inte till den som kunnat bli misstänkt. Det fanns inte anledning att delge företrädare för Nordfår HB beslutet.

CC

Bakgrund

I den anmälan som den 16 november 2004 registrerats vid Polismyndigheten i Gävleborgs län (2102-K27192-04) framgår att miljöchefen i Ljusdals kommun i skrivelse den 17 juni 2004 ställd till åklagarkammaren i Gävle uppgivit att företaget Nordfår HB avlämnat slaktavfall från får för deponering på Ljusdals kommun avfallsdeponi efter den 3 oktober 2002 och att företaget därmed kunde misstänkas för brott mot lagen (1992:1683) om provtagning på djur. Av en till skrivelsen bifogad handling benämnd Ärendetskrift framgår bl.a. att det saknas skriftliga uppgifter från ansvariga vid avfallsdeponin när slaktavfall skulle ha lämnats.

Av bifogade yttrande framgår att BB inhämtat upplysningar från miljöchefen som muntligen uppgivit att man uppgivit den 3 oktober 2002 som brottstid med anledning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1774/2002 av den 3 oktober 2002 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel. BB har i yttrandet uppgivit att hon utöver uppgifterna i anmälan även haft del av uppgifter i ett annat ärende vid åklagarkammaren angående deponering av slaktavfall på Ljusdals kommun avfallsdeponi (mål nr 2991-04). Enligt BB var rättsläget oklart när det gällde deponering av slaktavfall.

Bedömning

Beslutet om att inte inleda förundersökning fattades den 17 november 2004. I motiveringen till beslutet gör BB först en bedömning av bevisläget (om brott kan styrkas) och därefter en bedömning av om åtalspreskription inträtt (är brottet sannolikt preskriberat).

Enligt 23 kap 1 § första stycket rättegångsbalken skall förundersökning inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Tröskeln för inledande av en förundersökning är lågt satt. Vad åklagaren därvid har att ta ställning till är om de uppgifter som finns tillgängliga inför ett beslut om förundersökning skall inledas eller inte utgör misstanke om ett konkret brott. En bedömning av bevisläget kommer först senare dvs. efter det att en förundersökning inletts. Enligt 23 kap 1 § andra stycket rättegångsbalken behöver dock förundersökning inte inledas om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. Någon sådan situation har inte förelegat i nu aktuellt ärende.

Enligt 10 § lagen (1992:1683) om provtagning på djur, m.m.; döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 4-4 c § till böter eller fängelse i högst ett år. Som BB uppgivit är således preskriptionstiden för det anmälda brottet två år. För att motivera ett beslut att inte inleda en förundersökning eller att lägga ned en förundersökning under hänvisning till preskription krävs att åklagaren funnit utrett att så är fallet. Att preskription sannolikt har inträffat räcker inte.

Av uppgifterna i anmälan samt de uppgifter som muntligen lämnats till BB av miljöchefen framgår att det rådde osäkerhet om när avfallsdeponeringen skulle ha skett av Nordfår HB. Den olagliga deponeringen skulle ha skett efter den 3 oktober 2002. Någon utredning om när det anmälda brottet skulle ha skett och om åtalspreskription inträtt fanns således inte vid tidpunkten för åklagarens beslut att inte inleda förundersökning. Någon möjlighet att motivera ett beslut om att inte inleda förundersökning under hänvisning till åtalspreskription har därför inte förelegat i nu aktuellt ärende.

Jag menar därför att BB borde ha utformat sitt beslut annorlunda än som skett.

Det kan anmärkas att jag med anledning av detta yttrande inte har funnit skäl att ta upp ärendet till en materiell prövning.

Nordfår HB kommenterade remissvaret.

Bedömning

Jag vill inledningsvis nämna att JO är ett extraordinärt tillsynsorgan vars uppgift är att granska att myndigheter och andra som står under JO:s tillsyn följer lagar och andra författningar i sin verksamhet. Syftet med granskningen är i första hand att undersöka om myndigheterna har handlat enligt gällande regler för förfarandet. Däremot brukar JO inte pröva myndigheters ställningstaganden i sak. Detta innebär att JO vanligen inte prövar myndigheters överväganden i lämplighets- eller bedömningsfrågor. JO kan inte heller ändra eller upphäva ett beslut som en myndighet har fattat.

Bestämmelserna i 8-30 §§ förvaltningslagen (1986:223), som bl.a. reglerar förvaltningsmyndigheters handläggning av ärenden, gäller inte i åklagarmyndigheternas brottsbekämpande verksamhet (32 § förvaltningslagen). Om en brottsanmälan resulterar i att förundersökning inleds regleras handläggningen därefter i huvudsak av bestämmelser i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948). I och med att en förundersökning inleds blir ett omfattande regelsystem tillämpligt vilket innefattar såväl förpliktelser som rättigheter för den enskilde.

Av 23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken framgår att förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Som Åklagarmyndigheten angett är tröskeln för att inleda förundersökning låg. En åklagare har att ta ställning till om uppgifterna i en anmälan utgör misstanke om ett konkret brott. I de flesta fall utgör dessa uppgifter ett tillräckligt underlag för att ta ställning till om förundersökning skall inledas eller inte. I vissa ärenden kan dock ytterligare information behöva inhämtas inför ställningstagandet, såsom visst skriftligt material eller kompletterande upplysningar från anmälaren. En sådan kompletterande utredning måste emellertid hålla sig inom mycket snäva ramar. Den för brottet utpekade eller misstänkta personen eller ett vittne kan inte förhöras av polis eller åklagare i detta skede.

BB har uppgett att hon inför sitt ställningstagande i förundersökningsfrågan hade en muntlig kontakt med företrädare för anmälaren. Kompletterande information av betydelse för beslutsfattandet som framkommer vid en sådan kontakt skall givetvis dokumenteras. Hon har sedan beslutat att inte inleda förundersökning med motiveringen att om brott kan styrkas är brottet sannolikt preskriberat. Jag instämmer i vad Åklagarmyndigheten anfört i den delen och anser således att det inte funnits möjlighet att motivera det aktuella beslutet på det sätt som skett.

Vad som i övrigt förekommit föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Med den kritik som ligger i det ovan sagda avslutar jag ärendet.